

стає основою формування життєвих принципів головної героїні. Повсякчас доводить, що серед пануючого зла існують проблиски добра, які спостерігаємо в багатьох вчинках Соломії. Характерно, але смерть при цьому не є відстороненою, навпаки, простежуємо й її суб'єктивне ставлення до зображуваних людей.

У кожній частині життя Соломії зображено факти в доволі хаотичному порядку, але вони не сприймаються читачем відокремлено, а, навпаки, як у нерозривній єдності. Смерть багато разів безпосередньо перетинається з головною героїнею, проте кожного разу вона забирає близьких їй людей. Тому її зображення в різноманітних парадигмах дає змогу авторові підкреслити думку, що не варто боятися смерті як фізіологічної кончини, а тієї, яку несе з собою людина.

Перспективи подальших розвідок. У найближчих публікаціях плануємо продовжити дослідження впливу смерті як однієї з характеристик головних героїв у творах В. Лиса.

Література

1. Лис В. С. Соло для Соломії: роман. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. 368 с.

Тищенко О.

– старший викладач кафедри української мови та літератури
Донбаського державного педагогічного університету

Данилейченко І.

– студентка III курсу українсько-англійського відділення філологічного факультету Донбаського державного педагогічного університету
УДК 821.161.2-31.09

ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ О. ЗАБУЖКО «МУЗЕЙ ПОКИНУТИХ СЕКРЕТІВ»

Своєрідною ознакою творчості Оксани Забужко стає літературний прийом «текст у тексті», який наявний у назві роману «Музей покинутих секретів». Цей прийом передбачає уможливлення вставних текстів, документів, фотознімків, а точніше, їх описів. У романі наявність цих структурних елементів не просто виправдана, а потрібна для розуміння фабули, історії життя героїв та історичного часу, що його зображує авторка. Так, на допомогу читачеві авторка розпочинає твір з родинного дерева персонажів. У романі «текст у тексті» якраз і складає той колаж, який має надмірну кількість засобів і прийомів витворення постмодерного текстового полотна.

Ключові слова: постмодернізм, мовний феномен, автобіографізм, «текст у тексті», символічність, наратив.

Тищенко О.

– старший преподаватель кафедры украинского языка и литературы
Донбасского государственного педагогического университета

Данилейченко И.

– студентка III курса украинско-английского отделения
филологического факультета Донбасского государственного педагогического университета

ОСОБЕННОСТИ РОМАНА О. ЗАБУЖКО «МУЗЕЙ ЗАБРОШЕННЫХ СЕКРЕТОВ»

Своеобразным признаком творчества Оксаны Забужко становится литературный прием «текст в тексте», имеющийся в названии романа «Музей заброшенных секретов». Этот прием предполагает возможность вставных текстовых конструкций, документов, фотоснимков, а точнее, их описаний. В романе наличие этих структурных элементов не просто оправдано, а необходимо для понимания фабулы, истории жизни героев и исторического времени, отображенного автором. Так, в помощь читателю автор начинает произведение с семейного дерева персонажей. В романе «текст в тексте» как раз и составляет тот коллаж, который имеет излишнее количество средств и приемов создания постмодернистского текстового полотна.

Ключевые слова: постмодернизм, языковой феномен, автобиографизм, «текст в тексте», символичность, нарратив.

Tyshchenko O.

– Senior Lecturer, Ukrainian Language and Literature Department,
Donbas State Teachers' Training University

Danilejchenko I.

– Bachelor's Degree Programme Student, Department of Philology
(Ukrainian and English Languages),
Donbas State Teachers' Training University

THE FEATURES OF O.ZABUZHKO'S NOVEL «THE MUSEUM OF ABANDONED SECRETS»

A peculiar brand of Oksana Zabuzhko's works is the literary "text in the text", available in the title of the novel "The Museum of Abandoned Secrets". This literary technique involves making insert texts, documents, photographs, or rather their descriptions. In the novel the presence of these structural elements is not only justified, but necessary for understanding the plot, the history of the life of the characters and the historical time, which is depicted by the author. So, to the reader's help the author begins a work from the family tree of the characters. In the novel "text in a text" is precisely the collage that has an excessive amount of means and techniques for the creation of a postmodern textual canvas.

Key words: postmodernism, linguistic phenomenon, autobiographism, "text in the text", symbolism, narrative.

Постановка проблеми. Творчість Оксани Забужко – багатогранна. Когось вона зачаровує, когось – обурює. Однак ніхто не залишається байдужим... Проза Оксани Забужко – це зовсім не дамський роман у звичній слізно-сентиментальній оправі великого кохання. Авторку цікавить жінка як феномен, з усім її внутрішнім світом та особливостями рефлексій на зовнішній світ. У більшості творів Оксани Забужко можна простежити зацікавлення письменниці проблемами статі, а також побачити в динаміці характерів її героїнь зміни в ментальному житті нації.

Мовний феномен Оксани Забужко привертає до себе увагу насамперед незвичністю, нешаблонністю лексики та образних засобів, вільним поводженням з стильовими нормами літературного словотворення.

Твори письменниці входять у дискурс сучасної психологізованої літератури і вводять зразки формування статевої ідентифікації героїв, враховують ґендерні стереотипи доби та заглиблюють читача в національний контекст. Проза Забужко має виразні автобіографічні зауваження щодо стосунків між чоловіком та жінкою, авторка володіє знаннями з психології, що поглиблює можливості інтерпретації як епосу, так і лірики письменниці [3, с. 153].

Аналіз останніх досліджень. Серед дослідників творчості О. Забужко треба виділити, насамперед, Я. Голобродька, київську дослідницю Г. П. Рижкову, В. Скуратівського, Т. Гундорову, Г. Грабовича, Н. Зборовську, Т. Щербаченко («гостра автобіографічність забужчиної прози штовхає до того, аби все її життя розглядати як жанр»), Л. Таран, Н. Монахову, Ю. Кульбабську, М. Моклицю, О. Карабльову (О. Забужко здійснила аналіз наслідків тоталітарного режиму у сфері сексуального життя, провівши аналогії між власною самотністю і самотністю України). Особливістю є те, що всі вони розглядають творчість письменниці по-різному, не знаходячи спільної думки.

Метою пропонованої статті є дослідження жанрової своєрідності роману О. Забужко «Музей покинутих секретів» в контексті розвитку сучасного літературознавства.

Ця мета конкретизується в таких **завданнях**: 1) дослідження «Музею покинутих секретів» як філософського роману (визначити роль історіософської концепції в романі; звернути увагу на документальність як жанрову ознаку твору); 2) дослідження «Музею покинутих секретів» як психологічного роману (визначити роль внутрішніх монологів у романі; розкрити тип ідеалізованого героя у творі).

Виклад основного матеріалу дослідження. «Музей покинутих секретів» – багатосюжетний роман, що охоплює долі трьох поколінь. Він про життя, що врізане скальпелем родової, сімейної пам'яті на чималій часовій дистанції. Оксана Забужко своєю книжкою вкотре довела свою професійну філософську здатність – зазирати в найтемніші закутки: бачити те, що не проявлено й досі; прокладати містки між минулим і сьогоденням настільки непомітно, що здається, ступаєш дорогою зі скла. Врешті-решт, мати мужність говорити про те, що в нас і не дуже заведено згадувати, називати явища своїми іменами.

Роман Оксани Забужко «Музей покинутих секретів» уже встиг з часу виходу обрости штампами критиків, проте все ще залишається недослідженим у будь-якому контексті. Поле для літературознавчої діяльності чимале, враховуючи трохи не тисячу сторінок твору.

Передусім зупинимось на поетиці назви «Музей покинутих секретів». Сама назва ознайомлює читача з ідеєю твору – музей як збірня чогось. «Музей...» Забужко не лише зібрав та вивчив, а й експонує світ жінок – їх долі, характери, відчуття, внесок здобутків до скарбниці – особистої чи загальнолюдської; авторка вибудувала цілу експозицію жіночого світу. Витворюючи фемінну лінію персонажної

системи, вона поселяє в роман сучасного періоду розгортання подій: тележурналістку Дарину Гоцинську, художницю Владу Матусевич, секретарку Юлічку, матерів головних героїнь Ольгу Федорівну та Ніну Устимівну; періоду 40-х років ХХ ст.: зв'язкову Гелю (Олену) Довган (саме вона, власне, є чи не найголовнішою в романі, оскільки навколо неї обертається все – розгортання історії кохання її племінника та головної героїні, завдяки їй створюється цілий телепроект, виникає потреба дослідження родоvodu Довганів та ін.), її сестру, підпільницю Рахель.

Відповідно, роман просотаний жіночими переживаннями, окремим штрихом проходять імена, вживані у пестливій формі: Адюська, Лялюська, Гельця, Владка, Рахеля. І вже беззаперечним фактом жіночої прози є «звільнене місце цього бога», яке «вона офірувала йому, чоловікові, котрого сама ж і вернула до життя» – Рахель розчарувалася в богові, «який не знає прощення ані жалю і помщається за непослух на жінках і малих дітях» [3, с. 222].

Саме зразковий автор Забужко створює зразкового читача в романі «Музей покинутих секретів»: «Давай далі – до шістдесятницьких шиньйонів і болонієвих плащів, до того, що вигулькує вже з живої, дитячої пам'яті, не фотографічним, а вповні об'ємним на дотик і запах, я пам'ятаю як жахливо шарудів такий плащ, коли ми, діти ховалися під ним у шафу» [2, с. 11].

Проблема смерті в романі подається в аспекті мотивно-символічного ряду і світоспоглядання Забужко; мортальна проблематика активно використовується саме в цьому творі письменниці. Ми бачимо смерть Гелі Довганівни, художниці, опис смерті бабусі з дитячого спогаду художниці, спогад про місце масових поховань там, де зараз побудований автошлях. Топоси смерті є своєрідною особливістю в «Музеї...», ймовірно, інтенції обумовлені світоглядними та художніми установками письменниці. Перехід від одного виду простору до іншого і є унікальною рисою топологічного мислення Забужко. Творчі устремління авторки завжди направлені в бік життя; навіть смерть подруги не є знаком прихильності до смерті, а подолання її деструктивної функції.

У цілому мортально-просторове мислення письменниці немає трагічного дисонансу: її топоси смерті в художньому світі вбудовуються в загальний потік життя.

Сновидіння зазвичай є художнім утіленням подвійного виміру існування. У «Музеї...» ж сни стають поштовхом для подій у романі, для дослідження життя і розслідування загибелі героїні часу минулого та іншої героїні, в часі теперішньому.

За семіотичними вченнями Ю. Лотмана, «віра в таємничий смисл снів ґрунтується на вірі смислу повідомлення як такого» [2, с. 125]. Тип сну в романі виступає важливою кульмінаційною подією – головний герой Адріан розуміє їх важливість в історії його родини. Авторка вплітає у полотно роману інформацію, отриману зі снів, – імена, факти,

події – як абсолютно реальні. Саме вони стають поштовхом для подальшого розвитку подій у романі персонажа, тобто сновидіння відіграють хронотопічну функцію.

У більшості випадків факти зі снів виявляються фактами справжніми – це з'ясовується під час приватної розмови зі службовцем СБУ. І тут важливу роль відіграє факт смерті Гелі, про котрий відомо, що стався він зненацька, заради справи, але невідомими залишалися багато причин: ім'я зрадника, обставини, її вагітність. Смерть у символічній традиції перетворення, скидання зовнішнього Я або ж звільнення від чогось. Таким звільненням у романі є звільнення від таємниць, котрі потребується розкрити заради історичної правди, заради морального обов'язку нащадків. У літературі смерть розглядається як умова «переходу до нового способу буття, як випробування, необхідне для того, щоб відродитися, тобто почати нове життя» [2, с. 297]. Текстом у тексті виступають також сценарії та описи телевізійних програм героїні.

Придає значення авторка і предметам, одягу, зачісці і безлічі дрібниць. «Речі як враження від побаченого малюються одиничними штрихами, суб'єктивно забарвленими» [2, с. 206]. По «ротику» журналістки-стажерки вона судить про її сексуальну розбещеність, з обличчя есбеушника Бухалова – про його хвороби та життя, по руках експерта зі старожитностей – про його підлу вдачу. Усі ці компоненти тілесності є засобами у створенні жіночого світу, котрий будується на відчуттях.

Розглядаючи роман «Музей покинутих секретів» крізь призму «жіночої літератури» (хоч би як розписувала авторка партитуру-текст на партії жіночі і чоловічі, все одно залишається нарація автора жінки), ми бачимо, що любов Адася (Андріана) до журналістки наповнена та описана з емоційними подробицями, поведінкою та рисами, якими проявлялося б кохання так, як хоче жінка. «Нікого в житті так не любив, як її, і за неї справді міг би вмерти, якби до того прийшлося, – вона чує це в мені, оцю мою здатність – бути вірним... Господи, – вбережи цю жінку, бо я її люблю!.. Як дивно, мокро між пальцями... Невже я плачу?..» [3, с. 403].

Символічним є використання архетипу кола – танець аркан авторка використовує, проводячи паралель між обіймами перед смертю з тим «древнім танцем»: «безтямним, ведмедячим ривком зненацька згріб їх усіх за плечі до купи, наче зібрався танцювати з ними тут у цій гробівці аркана – древнього танцю, танцю воїнів, де єдине багатоголове тіло мчить замкненим колом, і ноги з одностайною силою вдаряють у землю, швидше й швидше розганяється верва, руки на плечах, плече до плеча, вічний чоловічий танець мого народу, що від доби татарських набігів нелюдським зусиллям держить на своїй землі коло, – ось наше коло, ну от ми й разом, моя дівчинко, оце він і є, наш з тобою весільний танець...» [3, с. 573].

Весь просторово-часовий світ роману «Музей покинутих секретів»

піддається історичному осмисленню. Біографічний та історичний час у романі має важливий і визначальний характер для персонажів. Залучення до побудови твору снів та видінь є смисловим і має безпосередній стосунок до часу. Часом справжнім є час міркувань героїні. Творчість художниці Влади Матусевич не сприймають ані колеги, ані випадкові люди, котрі поцупили картини під час аварії. Телевізійну програму журналістки «Діогенів ліхтар» замінюють більш рейтинговим шоу. Є й інші умовності – інакше розуміння місця жінки у житті матер'ю художниці тощо. Усе це не що інше, як момент, який організує майже скривджену умовність.

Аналіз роману Оксани Забужко «Музей покинутих секретів» дав змогу виявити важливі особливості поетики твору. Незважаючи на те, що авторка розподілила весь твір на зали й окремі розділи тих залів, хронологічної, лінійної послідовності подій немає, час переплітається.

Здійснене дослідження дозволяє зробити такі **ВИСНОВКИ**. Наративний процес – різновекторний, характеризується монтажністю сюжету, колажуванням і мозаїчністю. Оповідь сконструйована нелінійно, позначена нерівномірним емоційним напруженням. Жіночий простір роману змальовується за допомогою персонажної сфери, активної функції постмодерну – пізнавальної, за допомогою гендерних, соціальних характеристик допомагає ідентифікувати світ жінки. Важливим прийомом є також «текст у тексті», архетипи смерті і кола.

Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо в аналізі наративної стратегії сучасного постмодерного роману, які відкриває нові підходи до вивчення української літератури в контексті сучасного літературного процесу. Це дослідження є тільки початком у студіюванні проблеми і матиме практичну цінність для подальшого її вивчення.

Література

1. Агеєва Віра. Жінка-авторка як інопланетянка: [Про Оксану Забужко] // Жінка як текст: Емма Андіївська, Соломія Павличко, Оксана Забужко: Фрагменти творчості і контексти: наукове видання. Київ: Факт, 2002. С.199–205.

2. Еліаде М. Священне і мирське; Міфи, сновидіння і містерії; Мефістофель і андроген; Окультизм, ворожбитство та культурні уподобання / ред. М. Еліаде; пер.: Г. Кьорян, В. Сахно. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2006. 591 с.

3. Забужко О. Музей покинутих секретів. Вид. 4-те. Київ: Спадщина, 2012. 830 с.

Лисанець Ю.

– кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією

Української медичної стоматологічної академії, м. Полтава

УДК 821.ІІІ(73)-3.09''19''

МОТИВ СТРАЖДАННЯ В ЛІТЕРАТУРНО-МЕДИЧНОМУ ДИСКУРСІ ПРОЗИ США

У статті досліджено наративні механізми реалізації мотиву страждання на матеріалі прозових творів, об'єднаних медичною проблематикою. Проаналізовано художні засоби втілення категорії